

J A A R V E R S L A G 2 0 1 1

STICHTING HET NATIONALE PARK
DE HOGE VELUWE

Het Europese jaar van de vrijwilliger

A woman with short blonde hair, wearing a brown jacket and pants, is walking on a dirt path in a field. She is holding a camera and looking at it. To her left, a young boy with blonde hair, wearing a dark blue sweater and light blue jeans, is also walking and looking at a camera. To her right, another young boy with brown hair, wearing a dark jacket and blue jeans, is walking and looking at a camera. The background consists of tall grasses on the left and a dense line of trees on the right under a blue sky with some clouds.

STICHTING HET NATIONALE PARK DE HOGE VELUWE

Betrokken met hand en hoofd

Voorwoord	4	De cijfers over 2011	46
Onmisbare inzet		Bezoekersaantallen	46
		Exploitatierkening	46
Van de directie	7	Balans	47
Interview met directeur Seger van Voorst tot Voorst 'Grote investeringen in het verschiet'		Toelichting bij de cijfers	48
Overzicht 2011	11	Bijlage	49
Het jaar in vogelvlucht		Managementteam in 2011	49
		Raad van Toezicht in 2011	49
		Raad van Advies in 2011	49
Vrijwilligers	19	Adviescommissie Natuurbeheer in 2011	49
Betrokken met hand en hoofd			
Vrijwilligers	19-44	Colofon	50

Onmisbare inzet

2011 was het 'Europese jaar van de vrijwilliger'. Voor Het Nationale Park De Hoge Veluwe is de inzet van vrijwilligers onmisbaar. Aanleiding om de vele 'handen en hoofden' die voor De Hoge Veluwe actief zijn in dit jaarverslag in het zonnetje te zetten.

Vrijwilligers spelen een belangrijke rol in het reilen en zeilen van het Park. Vrijwilligers leiden bezoekers rond in Jachthuis Sint Hubertus. Vrijwilligers nemen als natuurgids mensen mee op pad in het veld. Vrijwilligers houden de karakteristieke open gebieden van het Park vrij van boompjes. Veel activiteiten die het Park onderneemt zouden eenvoudigweg onmogelijk zijn zonder de inzet van vele honderden betrokken en actieve mensen, jong en oud. Ze werken mee aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van het Park en ondersteunen op een hele praktische manier de culturele en natuurlijke waarden van De Hoge Veluwe.

Veel van de vrijwilligers zijn leden van de Vereniging van Vrienden van De Hoge Veluwe. De vereniging is opgericht in 1948 en heeft op dit moment ruim 2.000 leden, waarvan er

ongeveer 300 actief zijn in één van de werkgroepen. De coördinator van iedere werkgroep heeft een vast contactpersoon bij het management van het Park. Zo blijven de lijnen kort en kan heel direct worden gewerkt aan specifieke ondersteuningsvragen van het Park. Het Park hanteert daarbij het uitgangspunt dat vrijwilligerswerk altijd aanvullend moet zijn op de taken van de ruim 50 vaste medewerkers.

Naast de – vaak zichtbare – Vrienden is er een aantal mensen ‘achter de schermen’ actief voor het Park in de Raad van Toezicht, de Raad van Advies en de Adviescommissie Natuurbeheer. Ook dit is vrijwilligerswerk. Met veel expertise uit de wereld van openbaar bestuur, politiek, bedrijfsleven, onderzoek en wetenschap zetten zij zich pro deo in voor het Park.

Maar eerst nemen we met directeur Seger van Voorst tot Voorst het jaar 2011 door. Een bedrijfsmatig goed uitgebalanceerd jaar dat begon met een aangename verrassing... Een welkom cadeau van anderhalf miljoen euro van de Nationale Postcodeloterij!

Hoge Veluwe Loop

'Grote investeringen in het verschieft'

Seger van Voorst tot Voorst

Directeur Het Nationale Park De Hoge Veluwe

2011 – het Europese jaar van de vrijwilliger – was minder enerverend dan 2010, toen het Park zijn 75-jarig jubileum vierde. 2011 was een gemiddeld jaar, met een kloppend huishoudboekje gebaseerd op nét iets meer dan 500.000 betalende bezoekers. Toch kende ook 2011 belangrijke momenten, zoals de politieke en bestuurlijke ontwikkelingen rond het wetsvoorstel Natuur. Maar het jaar begon met een bijzonder cadeautje.

Van Voorst tot Voorst: 'Een bijdrage van anderhalf miljoen euro van de Nationale Postcodeloterij. Een bijdrage die is toegekend op grond van ons Totaalplan 2010-2020, waarin we onder meer een grootschalige opknapbeurt voor het centrumgebied van het Park hebben opgenomen. Daar zijn we natuurlijk ontzettend blij mee. We zijn blij met iedere euro die we krijgen, of het nu 1.000 euro uit een legaat is of een paar ton van een fonds of uit Brussel, maar anderhalf miljoen is natuurlijk een uitzonderlijk bedrag, dat hebben we nooit eerder ontvangen. Deze bijdrage is niet geoormerkt. Het is aan ons om dat geld goed en verstandig te besteden aan natuurontwikkeling en de versterking van de natuurwaarde van het Park, het hoeft niet gekoppeld te worden aan een specifiek project.'

Het investeren gaat nu beginnen

'We worden als organisatie steeds handiger in het werven van fondsen. Het is een expertise die niet vanzelfsprekend bij ons past, we zijn het niet gewend om onze hand op te houden, maar fondsenwerving wordt met het oog op de investeringen die we in het centrumgebied gaan doen steeds belangrijker. Er is voor ons veel meer uit de markt te halen, daar ben ik van overtuigd. Bij fondsen voor goede doelen, in Brussel en uit het bedrijfsleven. In dat verband wil ik benadrukken hoe blij we zijn met de projectbijdragen die we in 2011 hebben ontvangen van de Nationale Postcodeloterij, Prins Bernhard Cultuurfonds, Liberty Wildlife Fund, M.A.O.C. Gravin van Bylandt Stichting, Dr. Hendrik Muller's Vaderlandsch Fonds, Revalidatiefonds, Provincie Gelderland en Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. Daarnaast zijn we blij met de steun van het Ministerie van

OC&W, de Jeekel Stichting en de Hoge Veluwe Sociëteit (in het bijzonder van Essent NV, Pon Holdings BV en Fugro NV). We blijven actief op zoek naar financiering en hebben de Hoge Veluwe Sociëteit daar specifiek voor opgezet. Een derde geldstroom naast de inkomsten aan de kassa en de incidentele projectsubsidies die we ontvangen is welkom en noodzakelijk. Er is ook niets mis mee, zolang je zélf je exploitatiekosten opbrengt. Je moet geen fondsen gaan werven voor je normale exploitatiekosten, dan ben je verkeerd bezig. We zijn en we blijven een onafhankelijke en zelfstandige onderneming. Een bedrijf met een uniek 'product', een eigen verhaal en een eigen benadering. We moeten daarvoor zelf onze broek ophouden, dat is onze garantie op zelfstandigheid. We hebben nu een kloppend huishoudboekje. Het geld dat we daarnaast binnenhalen is uitdrukkelijk bedoeld voor de investeringen zoals we die hebben uitgewerkt in het Totaalplan 'Investeren in ruimtelijke ontwikkeling en kwaliteit'. Dat investeren

gaat nu beginnen. Het wordt een project van 10, 20 jaar en we hebben er ongeveer 45 miljoen euro voor nodig. Daar is nu zo'n twee miljoen van binnen. Er is bij de fondsen, in de markt, voor ons nog een wereld te winnen.'

Succesvolle lobby bij de nieuwe Wet Natuur

Een voor het Park belangrijke ontwikkeling in 2011 is het kabinetsvoorstel voor een nieuwe Natuurwet. Natuurbescherming in Nederland is op dit moment in meerdere wetten vastgelegd. Het kabinet wil de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet 1998 en de Boswet samenvoegen tot één Natuurwet. Die wet zal naar verwachting eind 2012 van kracht worden. In de aanloop heeft Het Nationale Park De Hoge Veluwe in het begin van 2011 een opvallend standpunt ingenomen met '15 aanbevelingen voor nieuw natuurbeleid in Nederland'. Van Voorst tot Voorst: 'Het viel ons op dat er veel weerstand was tegen het wetsvoorstel, en dan druk ik me voorzichtig uit. Je kunt als betrokken organi-

satie twee dingen doen. Meedoen met de kruis- tocht, of proberen om kansen te benutten. Om invloed te hebben. Kijk, we zijn als Park partijloos. We zijn politiek neutraal. Maar als een nieuw kabinet heilige huisjes van het natuurbeheer omver gaat werpen heeft dat rechtstreeks invloed op ons beleid. Dat is een cruciaal moment. We hebben daarom in een vroeg stadium een aantal aanbeve- lingen opgesteld voor het kabinet en de Tweede Kamer. Door de bank genomen zijn we positief over de voornemens. Het betekent minder betutte- ling, minder regeldruk. De nieuwe wet betekent meer vertrouwen in de beheerder, meer beheervrij- heid, en dat is een standpunt waar we ons vanzelf- sprekend in kunnen vinden. Van de aanbevelingen die we hebben gedaan is een deel duidelijk her- kenbaar terug te vinden in de nieuwe wet. Ik denk dat we dat gehoor hebben gekregen door onze positieve houding, en omdat we een organisatie zijn die van oudsher veel ervaring heeft met actief en verantwoordingsvol natuurbeheer. We laten in de praktijk zien hoe je met weinig beslag op publieke middelen – als particuliere instelling – een financieel gezond natuur- en cultuurbeheer kunt voeren.’

Rechtsongelijkheid opgeheven

‘De nieuwe Natuurwet biedt kansen, maar er zijn ook risico’s. De voorgestelde decentralisatie van het beleid is zo’n risico. De zaken worden niet op rijksniveau geregeld, maar op provincie niveau. Dat betekent dat er rechtsongelijkheid kan optreden tussen provincies, terwijl de natuur zich natuurlijk niet aan provinciegrenzen houdt. Ook wordt er naar onze mening nog te weinig gebruikgemaakt van de ‘expertise in het veld’, waarbij beheerders of eigenaren naar eigen inzicht een afweging kun- nen maken tussen verschillende natuurdoelen.

Als je in de praktijk bewezen hebt dat je de natuur vakkundig kunt beheren zou je vrijgesteld moeten worden van het uitgebreide stelsel aan ontheffingen- en besluitvormingssystemen waar de wet nu in voorziet. Dit terzijde vind ik deze wet een duidelijke verbetering. Ik denk dat onze lobby positief heeft gewerkt en ik hoop dat de wet door de Tweede en Eerste Kamer komt.’

Een ander succes in 2011 is de wijziging van de Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer Gelderland 2009. Van Voorst tot Voorst: ‘Die ver- ordening regelt dat een grondbezitter een natuur- beheersubsidie krijgt. Daar was een bepaling aan

toegevoegd die terreinen die niet openbaar toegankelijk zijn uitsloot. Daarmee werd Het Nationale Park De Hoge Veluwe naar ons inzicht onrechtmatig benadeeld. Of je nu wel of niet openbaar toegankelijk bent: de hei moet toch worden geplagd en het bos moet worden onderhouden. In het begin van 2011 is deze bepaling dankzij Provinciale Staten van de Provincie Gelderland geschrapt. Het nieuwe college van GS is vervolgens met ons om de tafel gegaan en had oog voor het Parkbelang. Daarmee is een rechtsongelijkheid tussen terreinbeheerders – particulieren en publieke – opgeheven. Ook daar zijn we vanzelfsprekend erg blij mee. Het betekent dat we nu nog meer middelen beschikbaar krijgen voor ons actieve natuurbeheer. Uiteraard ontvangen wij geen openstellingsbijdrage vanwege het feit dat wij entree heffen.'

Vrijwilligers: extra handen, kennis en kunde

2011 was het Europese jaar van de vrijwilliger. De inzet van vrijwilligers is voor Het Nationale Park De Hoge Veluwe van onschatbare waarde. Van Voorst tot Voorst: 'Er zijn bepaalde zaken die we eenvoudigweg niet aan het publiek zouden kunnen aanbieden als we geen vrijwilligers hadden. Rondleidingen in de natuur, rondleidingen in

Jachthuis Sint Hubertus, in het Bezoekerscentrum. Het zijn de extra handen en de extra hersenen van onze organisatie. Het zijn niet alleen de 300 actieve leden van de Vereniging van Vrienden van Het Nationale Park De Hoge Veluwe, maar ook veel anderen die zich vrijwillig voor ons inzetten. Mensen die meewerken in de fietsenmakerij, de mensen van de ANWB die bijspringen in drukke weekenden, de mensen die betrokken zijn bij het herintroductieprogramma van het korhoen... allemaal vrijwilligers. Mensen die dat doen uit liefde voor het Park. Zoiets als de Hoge Veluwe Loop, een schitterend evenement, is onmogelijk zonder vrijwilligers. Het is niet alleen praktische hulp die we krijgen, maar ook bestuurlijke en inhoudelijke steun. De leden van onze Raad van Toezicht, van onze Raad van Advies, van onze Adviescommissie Natuurbeheer: ze doen dat werk allemaal onbezoldigd. Mensen met jaren van bestuurlijke en inhoudelijke ervaring, met veel kennis en expertise en vaak met een enorm invloedrijk netwerk. Ze dragen in een niet onbelangrijke mate bij aan het succes van onze organisatie. De Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe is zeer erkentelijk voor hun inzet, en we zetten ze dan ook graag in dit jaarverslag extra in het zonnetje.'

Het jaar in vogelvlucht

Januari 2011

Het Nationale Park De Hoge Veluwe brengt een persbericht uit met 15 aanbevelingen voor nieuw natuurbeleid in Nederland. Het Park pleit voor minder strenge wet- en regelgeving en voor meer ruimte voor de ervaren terreinbeheerder. De punten worden opgepikt bij de discussie rond de nieuwe Natuurwet, een voornemen dat zorgde voor veel negatieve geluiden. Het Park voelt de behoefte een tegengeluid te laten horen: het wetsvoorstel biedt veel kansen voor nieuw – actief – natuurbeheer. Per jaar wordt door het Park

één vijfde van de Witte Fietsen afgeschreven. Deze fietsen worden geschonken aan een goed doel, na een opknapbeurt door jongeren van de Hoenderloo Groep. Dit jaar vloog Air France-KLM Cargo 220 Witte Fietsen naar Kenia. KLM en het Park ondersteunen hiermee de stichting 'Cycling out of Poverty'.

Februari 2011

Het Park besluit na overleg met verschillende partijen om de ingang bij Schaarsbergen toch open te houden. Grote infrastructuurle investeringen zullen niet meer worden gedaan en de

ingang zal niet worden vermeld op navigatiesystemen. Het openhouden van de ingang is duur, regelmatig zal het Park evalueren of het bedrijfseconomisch haalbaar blijft.

De traditionele winterlezingen in het Park worden ook deze winter weer goed bezocht.

Eric Bergmeester, Laurette van der Slobbe, Reinier van den Berg en Gerd van Helden spreken over uiteenlopende onderwerpen als natuurfotografie, eetbare planten, ijs op Groenland en tuinrichting.

Maart 2011

In 2011 waren er verkiezingen voor de Provinciale Staten. Dankzij een initiatiefvoorstel van de CDA-fractie nam de 'oude' Staten op de valreep een wijziging in de regels rond provinciale natuurbeheersubsidies aan. Dat betekent dat Het Nationale Park De Hoge Veluwe nu – net als andere terreinbeherende organisaties, publiek én particulier – in aanmerking komt voor natuurbeheersubsidies. Een voor het Park nadelige voorwaarde over vrije openstelling kwam te vervallen. Er worden in alle jaargetijden speciale safari's onder leiding van de boswachter gehouden. Daar is altijd veel belangstelling voor. Thema's waren dit jaar onder meer wildfotografie en tekenen en schilderen in de natuur, en er waren nacht- en stiltesafari's.

April 2011

Voor het eerst sinds lange tijd is er in het Park weer nieuwbouw gepleegd: het nieuwe sanitairgebouw van de natuurcamping bij ingang Hoenderloo. Het gebouw 'Op maat gesneden' wordt feestelijk geopend door de burgemeester van Ede, C. van der Knaap. Het elegante en energiezuinige gebouw is ontworpen door Leonie de Heer. Ze won een prijsvraag uitgeschreven onder studenten Bouwkunde van de TU Eindhoven. Een bijzonderheid: het gebouw is opgetrokken uit 'eigen' hout, afkomstig uit het Park.

Mei 2011

In mei vinden twee bijzondere concerten plaats. Tijdens een 'Vroege Vogelconcert' laat muziekensemble Quartet Quinétique zich inspireren door live vogelgezang.

Het concert, tussen 6 en 8 uur in de morgen, wordt gehouden bij de fundamenteën van het Grote Museum. Op de weide voor Jachthuis Sint Hubertus begint het Ricciotti Ensemble in de vroege ochtenduren met een recordpoging 'meeste optredens op één dag'. Beide concerten trekken veel bezoekers, bij het Vroege Vogelconcert, dat deels op de radio wordt uitgezonden, zijn zo'n 300 luisteraars. Mei is uitgeroepen tot 'landelijke fietsmaand'. Het Park speelt hierop in met een speciale 18 kilometer lange fietsroute 'Het bewaarde landschap'. Het is een 'audio-route': bij het Bezoekerscentrum kan een mp3-speler met uitleg worden gehuurd, waar op de fiets naar kan worden geluisterd. Op het Deelense Veld worden de eerste heidekoeien, een historisch Nederlands ras, uitgezet.

De eerste koe – feitelijk een stier – is een jubileumgeschenk van Geldersch Landschap en Geldersche Kasteelen voor het 75-jarig jubileum van het Park. De andere stieren worden door het Park geleased.

Juni 2011

De nieuwe wandelroute rond het Kröller-Müller Museum is geopend: het Landschapenpad. Deze route is speciaal geschikt gemaakt voor rolstoelgebruikers. In juni worden onder begeleiding van een gids voor het eerst regelmatig terugkerende rolstoel-excursies op deze route gehouden.

Het jaarlijkse uitstapje met de vrijwilligers van de Vereniging van Vrienden van De Hoge Veluwe voert naar een ander Nationaal Park: Weerribben-Wieden in Overijssel. Later deze maand volgt het personeelsuit-

stapje, een zeiltocht over de Randmeren.

Juli 2011

Het Nationale Park De Hoge Veluwe heeft een nieuwe website. Bestellen en reserveren zijn makkelijker gemaakt en de site is gebruiksvriendelijker van opzet. Bezoekers kunnen nu 'online' een toegangskaartje kopen en uitprinten. De aanpassing van de website is de afronding van een breder ICT-project met onder meer een nieuw intranet. Twee biologiestudenten doen een bijzondere 'herontdekking' in het Park, ze vinden het sinds 1976 niet meer in ons land aangetroffen bosdoortje, een sprinkhanensoort. Een andere bijzondere waarneming betreft zeearenden. In het Park vindt veel wetenschappelijk onderzoek plaats, onder meer naar de nachtzwaluw en zeldzame

vlindersoorten. Door het actieve en gerichte natuurbeheer komen er veel Rode Lijstsoorten in het Park voor.

Het voorjaar van 2011 was uitzonderlijk droog en warm. Het resultaat is dat de struikheide al in juli in bloei staat, een maand eerder dan normaal.

Augustus 2011

In juli en augustus zijn er weer excursies in Jachthuis Sint Hubertus. Onder leiding van een gids krijgt de bezoeker een 'kijkje achter de schermen' van het totaal kunstwerk van Berlage, waarbij ditmaal ook het tuinontwerp wordt behandeld. De excursies zijn populair, alleen al tijdens de 'Open Monumenten-estafette' op 13 augustus volgen maar liefst 380 bezoekers een rondleiding door het Jachthuis. In het totaal bezoeken in 2011 28.265 bezoekers het Jachthuis,

iets minder dan de 28.489 bezoekers in 2010.

De jaarlijkse houtverkoop zorgt voor 230.000 euro aan extra inkomsten. Houtkap is een belangrijk instrument bij de bosverjonging en de inkomsten zijn belangrijk voor de exploitatie van het Park.

September 2011

De maand van de bronst van de edelherten, een spektakel dat traditioneel veel extra bezoekers trekt! Ook dit jaar worden er weer veel extra bronstactiviteiten ondernomen: excursies met de boswachter, bronstavonden voor relaties van het Park en veel educatieve activiteiten.

Oktober 2011

Aan het eind van de maand sluit de camping op het terrein van het Park. Dit seizoen is er bijna 14.000 keer overnacht, dat was in 2010 ongeveer 15.000 keer. De jaarlijkse Hoge Veluwe Loop wordt begin oktober voor de zevende keer gehouden en trekt iets meer dan drieduizend lopers (500 wandelaars en 2.700 hardlopers). De wedstrijdloop is onderdeel van een breder programma, een 'loop- en wandelweekend' in het Park. Het evenement kent inmiddels landelijke bekendheid en drijft op de enorme inzet van een groot aantal vrijwilligers. Een nieuw evenement is 'De

Week van het Paard'. Er worden veel activiteiten rondom het paard georganiseerd, met onder meer een demonstratie van de Gele Rijders en een optocht van historische rytuigen. Ruiters betalen in deze week géén entree voor hun paard. Paardrijders kunnen gedurende het hele jaar gebruiken van een nieuw stelsel van ruiterspaden. In het Park is paardrijden buiten de ruiterspaden overigens toegestaan.

November 2011

Er wordt een begin gemaakt met de herinrichting van de tuin en de directe parkomgeving van Jachthuis Sint Hubertus. Hendrik Berlage heeft niet alleen het

Jachthuis ontworpen, maar ook het park, de vijverpartijen en de toegangswegen rondom het Jachthuis. Dit is bijzonder: van Berlage zijn verder geen ontwerpen van landhuis inclusief tuinen en parkaanleg bekend. Het plan voor de restauratie is opgesteld door H+N+S Landschapsarchitecten in samenwerking met Michael van Gessel en wordt mogelijk gemaakt door bijdragen van een aantal (Europese) fondsen.

Aan het begin van het nieuwe schooljaar is het Park begonnen met een nieuw educatief programma. Naast activiteiten voor het basisonderwijs zijn meer activiteiten voor het voortgezet

onderwijs opgenomen. Vooral de gastlessen van boswachter Henk Ruseler zijn erg in trek. Het boek 'Kookkunsten met wild' wordt gepresenteerd. Tien topchefs geven in dit boekwerk recepten voor wildgerechten met wild van Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Het eerste exemplaar wordt aangeboden aan de gedeputeerde van regiocontracten en stedenbeleid, landelijk gebied, recreatie en toerisme, economie (arbeidsmarktbeleid), zorg en welzijn, de heer J.J. van Dijk.

December 2011

Het wildbeheer in het Park verloopt in 2011 stroever dan

verwacht. Jaarlijks wordt in een 'jachtplan' vastgesteld hoeveel wilde zwijnen en edelherten er mogen worden afgeschoten (reeën worden niet bejaagd). Dit jaar worden respectievelijk 60% en 78% van de afschotquota van wilde zwijnen en edelherten gehaald. Vooral het lage afschotpercentage van de wilde zwijnen is nadelig, de populatie zal volgend jaar nog meer groeien. Ondanks het tegenvallende resultaat liggen de afschotpercentages op De Hoge Veluwe hoger dan de percentages die in de omliggende terreinen worden gehaald.

Het Park krijgt veel pers aandacht met een originele kerst-

boomactie: bezoekers mogen met bijl en zaag het veld in en kunnen zelf een gratis kerstboom uitzoeken. Een leuke activiteit én het natuurbeheer wordt een handje geholpen: door dennen te verwijderen blijft de heide open. Ongeveer 1.500 dennen worden tijdens de actie door bezoekers meegenomen. De Parkwinkel sluit het jaar af met een omzet van 370.000 euro. Een lichte daling ten opzichte van het topjaar 2010 (met een omzet van 380.000 euro). De omzet van de Theekoepel is gestegen naar 86.000 (80.000 euro in 2010). Het totale bezoekersaantal in 2011 komt uit op 525.631. Een lichte stijging ten opzichte van de 505.667 bezoekers in 2010. Er zijn dit jaar 14.586 Beschermerskaarten verkocht (waarvan ongeveer de helft met gemeentekorting), ongeveer evenveel als vorig jaar.

Ongeveer 326.000 bezoekers bezochten in 2011 het Bezoekerscentrum, zo'n 179.000 mensen liepen door naar het Museonder. In de afgelopen jaren stijgt het bezoek aan het Bezoekerscentrum, maar minder mensen lopen door naar het Museonder.

A photograph of a long, straight path lined with tall, mature trees in a park. The trees are mostly deciduous, with some showing autumn foliage in shades of yellow and orange. The path is paved and leads into the distance, where a bright light source, likely the sun, creates a strong lens flare and illuminates the scene. The overall atmosphere is serene and natural.

Betrokken met hand en hoofd

'We weten ons aanbod aantrekkelijk te houden'

Frank Schreve

Voorzitter Raad van Toezicht Het Nationale Park De Hoge Veluwe

Het Nationale Park De Hoge Veluwe is een zelfstandige stichting die wordt bestuurd door een directeur/bestuurder, bijgestaan door een klein managementteam. Het bestuur wordt gecontroleerd door een Raad van Toezicht en geadviseerd door een Raad van Advies en een Adviescommissie Natuurbeheer. De Raad van Toezicht bestaat uit zes leden met Frank Schreve als voorzitter. Ze zetten zich pro deo in voor het Park. Frank Schreve vertelt waarom.

Schreve: 'Lid van de Raad van Toezicht van het Park is voor mij een vrijwilligersbaan! Ik wil op deze manier mijn bijdrage leveren aan de samenleving waar ik zo plezierig in verkeer. De leden van de Raad van Toezicht doen hun werk uit betrokkenheid met het Park. Laten we niet vergeten dat De Hoge Veluwe in ons overvolle land een bijzonderheid is. In landschapswaarde, in natuurwaarde en in de manier van beheren. Het Park levert daarmee een belangrijke bijdrage aan de diversiteit en het is een belangrijke publiekstrekker in onze regio.

In 2011 hebben bijna 526.000 mensen De Hoge Veluwe bezocht, dat is meer dan de 500.000 die

we hadden verwacht en het is ook hoger uitgevallen dan het bezoekersaantal van 2010. Wat daarbij een rol heeft gespeeld is het gunstige weer, het warme voorjaar van 2011. En ik denk dat ook de crisis invloed heeft. Mensen kiezen ervoor om dichterbij huis te blijven in de vakantie. Als derde factor speelt mee dat we als Nationaal Park ons aanbod aantrekkelijk hebben weten te houden, dat we vernieuwen en dat we dat goed over het voetlicht weten te krijgen bij het publiek. We hebben een stabiele plek in het recreatieve aanbod in Nederland, en met de plannen die we op stapel hebben staan voor het centrumgebied kunnen we die positie in de komende jaren versterken en uitbouwen.

Ik heb zelf een brede bestuurlijke achtergrond in het bedrijfsleven. Ik vind het van belang om die ervaring ook na je pensionering in te zetten voor de samenleving.

De Raad van Toezicht is zo samengesteld dat we als team een brede totaalbreng voor het Park hebben. De expertise van de leden vult elkaar aan. Zo kunnen we onze bestuurlijke en controlerende functie goed vervullen, en kunnen we zorgen voor een goed evenwicht met directie en management van het Park. De rol van een Raad van Toezicht is ook om te zorgen dat plannen en beleid goed doordacht worden, dat de argumenten om dingen te ondernemen goed worden gestaafd en aangescherpt.

Of ik ooit ander vrijwilligerswerk zou doen voor De Hoge Veluwe? Nou... Als ik stop als voorzitter van de Raad van Toezicht word ik bezoeker. Dan ga ik genieten van het landschap. Zoals ik eigenlijk vandaag de dag ook al doe!’

'Fascinerende combinatie van natuur en cultuur'

Herman Tjeenk Willink

Vicevoorzitter Raad van Toezicht van Het Nationale Park De Hoge Veluwe

Tjeenk Willink: 'Jazeker, dat kun je zo zeggen! Ik ben ook niet voor niets lid van de Vereniging van Vrienden... Het vicevoorzitterschap is pro deo-werk, maar dat wil niet zeggen dat je daarvoor niets terugkrijgt. Integendeel. Ik leer veel, ontmoet leuke mensen... Het is vooral interessant om met een andere materie te maken te hebben, een andere werkelijkheid dan de Haagse werkelijkheid. Natuurbeheer heeft mijn interesse, maar het is natuurlijk niet mijn expertise. Ik kan op andere gebieden van belang zijn voor het Park. Bestuurlijk, politiek, beleidsmatig. Daarop richt zich mijn inzet. Je moet je daarbij voortdurend realiseren dat de natuur door de vele claims die in Nederland op de

Inmiddels is Herman Tjeenk Willink zes jaar vicevoorzitter van de Raad van Toezicht van Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Zijn band met het Park dateert van langer geleden. In de jaren vijftig kwam hij als kind met zijn ouders in het Park. Een geliefd uitje voor de familie, maar nostalgie is niet de drijfveer voor zijn inzet als vicevoorzitter. Ziet hij zichzelf als 'vrijwilliger'?

ruimte worden gelegd moet worden 'gereguleerd'. De wildstand, het bosareaal, het stuifzand...' We houden als Raad van Toezicht vier keer per jaar een vergadering. Tussendoor hebben we overleg als het nodig is, bijvoorbeeld rond het beheer van Jachthuis Sint Hubertus. Dat is eigendom van het Park, maar staat ter beschikking van de Staat. De Staat is eigenaar van de inventaris. Gebouw en inventaris zijn niet te scheiden, het is een Gesamtkunstwerk. Overheid en Park zijn historisch onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het Park is tegelijkertijd een mooi voorbeeld van een particuliere organisatie die opereert tussen overheid en markt. Het behoort tot het maatschappelijk middenveld, is een non-gouvernementele organisatie. Hoe je het ook noemen wil. Dergelijke organisaties hebben in ons land altijd een grote rol gespeeld bij het opzetten van voorzieningen. Ze leveren een

belangrijke bijdrage aan het algemeen belang. De overheid heeft wat dat betreft niet alle wijsheid in pacht en de markt draagt niet automatisch aan het algemeen belang bij. Particuliere stichtingen als De Hoge Veluwe kunnen zorgen voor tegenwicht en aanvulling. Dat bevordert de diversiteit, ook in de manier waarop we in Nederland omgaan met natuur en cultuur.

Als je het belang inziet van dergelijke organisaties vind ik het vanzelfsprekend dat je daar je persoonlijke bijdrage aan levert. Dit 'vrijwilligerswerk' beschouw ik als onderdeel van mijn burgerschap. Burgerschap komt tot bloei bij een breed gedragen besef onder burgers dat de samenleving ons niet 'overkomt', maar door onszelf, collectief en individueel, gemaakt wordt. Je hebt als burger niet alleen rechten, je moet ook een bijdrage leveren. Hier gaat het om beheren van de nalatenschap van de stichters van Park en Museum door het koesteren van de culturele historische waarden, om het behouden en versterken van biodiversiteit én tegelijkertijd om het economisch rendabel laten functioneren van het 'bedrijf' dat het Park ook is. Dat is een interessante opgave. Ik hoop dat ik in mijn rol als vicevoorzitter van de Raad van Toezicht een bijdrage kan leveren aan dat evenwicht.

De combinatie van natuur en cultuur op De Hoge Veluwe heeft me altijd gefascineerd. En 'cultuur' is breder dan alleen kunst en architectuur. Ook het landschap is grotendeels onder mensenhanden tot stand gekomen, zoals we in de nieuwe Cultuurhistorische Visie van het Park mooi kunnen nalezen. De verschillende manieren van kijken en beheren van het landschap zorgen ervoor dat de natuur in ons land geen 'eenheidsworst' wordt. Ik vind het van belang om daarbij de samenwerking met het Kröller-Müller Museum te benadrukken. Het Park en het Museum zijn twee zijden van dezelfde medaille, waarbij ik meteen aantekenen dat het beheer van een kunstcollectie (en wat voor een!) natuurlijk iets anders is dan natuurbeheer. Maar die twee kunnen elkaar – zeker in de presentatie naar buiten toe – versterken. De gezamenlijkheid van Park en Museum moet steeds opnieuw uitgedragen worden. De wereld verandert, er is steeds meer aanbod voor een dagje uit: juist de combinatie van het Park én het Museum kan de bezoeker veel bieden. We moeten in de toekomst krachtig inzetten om dat – ook op moderne manieren – uit te dragen.'

'Altijd beschikbaar om iets te doen voor het Park'

Wim Kuijken

Lid Raad van Advies van Het Nationale Park De Hoge Veluwe

Voormalig secretaris-generaal van Verkeer en Waterstaat Wim Kuijken is sinds 2010 de eerste Nederlandse Deltacommissaris (de Regeringscommissaris voor het nieuwe Deltaprogramma). Daarnaast is hij lid van de Raad van Advies van De Hoge Veluwe. Dat adviesorgaan bestaat uit zo'n 15 personen van verschillende achtergronden. Wat doet een typische 'waterman' als Kuijken op de hoge droge Veluwe?

Kuijken: 'Nou, zo gek is dat niet. Je kunt er in sommige gebieden teveel van hebben, of bij droogte juist te weinig: water is ook voor De Hoge Veluwe belangrijk! Mijn lidmaatschap is een erfenis uit mijn Verkeer en Waterstaat-periode. Het leek ons verstandig dat ik als 'ervaringsdeskundige' in het openbaar bestuur lid bleef van de Raad van Advies. Er zitten zeer betrokken mensen in met veel expertise op verschillende gebieden. Veel kennis, veel inzichten. We kunnen daarmee de directie van het Park en de Raad van Toezicht goed bijstaan. Er wordt absoluut naar onze adviezen geluisterd. Als dat niet zo zou zijn, zou er niemand meer komen! In 2011 zijn bijvoorbeeld de plannen besproken over de nieuwe inrichting van het centrum-

gebied en de ingangen van het Park. We worden door de directie en de Raad van Toezicht buitengewoon serieus geïnformeerd over de voornemens van het Park. De Raad van Advies kijkt dan naar de financiële of juridische kanten, of bijvoorbeeld naar procesaspecten.

Op onze signalen wordt door de directie heel alert gereageerd. Ons advies wordt zeker opgepikt! 'Het Park is natuurlijk een prachtige plek in Nederland. Historisch interessant door de ontstaansgeschiedenis, het bijzondere verhaal van het echtpaar Kröller-Müller. De combinatie van natuur en cultuur maakt het Park erg aantrekkelijk. En het feit dat het Park, als een private organisatie, die erfenis bewaakt en het gebied openstelt voor het publiek. Ik kom er graag, het Park inspireert en geeft rust. Ik ben echt een liefhebber. Ook als ik geen lid meer van de Raad van Advies zou zijn: ik ben altijd beschikbaar om iets te doen voor het Park!'

'Het Park als hotspot voor biodiversiteit'

Jan Bokdam

Lid Adviescommissie Natuurbeheer

Jan Bokdam is oud-docent natuurbeheer aan de WUR. Hij zit al sinds 1994 in de Adviescommissie Natuurbeheer van Het Nationale Park De Hoge Veluwe. Samen met andere wetenschappers geeft hij advies over het natuurbeheer van het Park De Hoge Veluwe. In het veld is hij sinds kort ook als vrijwilliger actief in de Florawerkgroep van de Vrienden van De Hoge Veluwe. Zijn expertise ligt vooral op het vlak van begrazing als natuurbeheermiddel.

Bokdam: 'De Hoge Veluwe is een schatkamer voor wilde flora en fauna, heel interessant om daar onderzoek naar te doen! Het gebied heeft kwaliteiten die de buren – Planken Wambuis en Velwezooam – minder of niet hebben. Dat is deels een gevolg van een andere visie van het Park op natuurbeheer en op ingrijpen in de natuur. We hebben daar met onze studenten veel onderzoek naar gedaan.

Nee, je kunt niet in het algemeen zeggen dat de ene manier van beheren 'beter' of 'slechter' is dan de andere. Dat hangt af van de omstandigheden en de doelstellingen. Het resultaat is wel anders. Je ziet dat de terreinen bij de buren uiteindelijk minder open worden en zullen gaan afwijken van het traditionele Veluwse boerenlandschap. Natuurmonumenten heeft ervoor gekozen om natuurlijke processen de ruimte te geven. De Hoge Veluwe heeft duidelijk gekozen voor het behoud van het oude boerenlandschap. Een communaal, uitgeput en geërodeerd weidegebied. Dat betekent intensie-

ver beheer om de natuurkwaliteiten die gebonden zijn aan dat eeuwenoude gebruikssysteem te behouden. De Hoge Veluwe is daardoor niet alleen het grootste 'tuinreservaat' van Nederland, maar ook een 'hotspot' voor biodiversiteit. Een waarde waarvan het Park zich goed bewust is. Op De Hoge Veluwe zien we nu alleen edelherten, reeën, moeflons en wilde zwijnen. Die zijn in het verleden vooral benaderd als grofwild ten behoeve van de jacht en het publiek. Maar hun rol bij de vorming van het landschap is ook ontzettend belangrijk. Het grote effect van hoefdieren op openheid en biodiversiteit dwingt het Park om met een open mind te kijken naar de kansen en de inzet van een meer gevarieerd herbivorenbestand. Bijvoorbeeld met heiderunderen die nu sinds 2011 als proef in de zomermaanden het Deelense Veld begrazen. En niet te vergeten met damherten die na de rasterverlaging bij Deelen en Oud Reemst letterlijk hun intrede in het Park zullen doen. Begrazing door een completer herbivorengilde, met ook runderen, paarden of wisenten als grote grazers, levert een ander landschap op dan begrazing door alleen herten en moeflons. Je hoeft dan bijvoorbeeld minder pijpenstrootjeheide te plaggen. Het is heel boeiend om die

processen te volgen, dat ben ik ook na mijn pensioenering blijven doen als zzp'er en vrijwilliger. Je ziet dat vaker bij biologen of ecologen hè? Onze motivatie om dit werk te doen komt uit een andere bron dan alleen de behoefte aan een regelmatig inkomen! Mijn primaire drijfveer was en is interesse in het onderwerp. Daarnaast was het voor een docent aan de WUR natuurlijk handig om contacten te hebben met terreinbeheerders met het oog op excursies en onderzoek. Maar mijn primaire motivatie was toch altijd mijn belangstelling voor natuur en natuurbeheer.'

'Ik draag het Park een warm hart toe'

Maarten van Dis

Voorzitter Hoge Veluwe Sociëteit

Van Dis: 'Het is vrijwilligerswerk dat eerlijk gezegd weinig van mijn tijd vraagt. De activiteiten van de Sociëteit worden ingevuld door directie en staf van het Park. Het bestuur van de Sociëteit ziet erop toe dat dat goed verloopt. Er zijn veel verschillende manieren om vrijwilligerswerk te doen. Het is voor een organisatie als De Hoge Veluwe van levensbelang dat er toegewijde mensen zijn die hun tijd en hun kennis inzetten voor de organisatie. Sommigen dragen bij als gids, of als werkkraacht in het veld, mijn vrijwilligerschap bestaat uit een bijdrage in bestuurlijke zin. We kijken mee bij het beheer van de sponsorgelden. Het is in het algemeen in onze maatschappij van belang dat de dingen op een behoorlijke manier plaatsvinden. Bedrijven die De

De Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe wordt ondersteund door een aantal grote bedrijven. De geldstroom rond deze sponsoring wordt beheerd in een aparte stichting, de Hoge Veluwe Sociëteit. Maarten van Dis, voormalig voorzitter van de Raad van Bestuur van de Heidemij, is voorzitter van deze Sociëteit.

Hoge Veluwe ondersteunen met financiële middelen willen er zeker van zijn dat die middelen op een goede manier worden aangewend. Dat die geldstroom niet in de dagelijkse huishoudpot van het Park terecht komt bijvoorbeeld, maar ook echt wordt ingezet voor bijzondere projecten. Zo dragen we met de Sociëteit een klein steentje bij aan het behoud van het Park. Dat is zeker onder de huidige economische omstandigheden een hele opgave! Ik draag het Park een warm hart toe. We hebben in onze omgeving, in Gelderland, een aantal fantastische instellingen die bijdragen aan het welbevinden in onze provincie. De Hoge Veluwe, het Nederlands Openluchtmuseum, het Geldersch Landschap & Geldersche Kasteelen... Het is een groot genoegen om daar als bezoeker van te kunnen genieten en ook om als vrijwilliger een bescheiden bijdrage te mogen leveren. Het is een voorrecht om deze instanties te hebben, en het is essentieel om ze te onderhouden en in stand te houden.'

'Het Park is onze achtertuin'

De Vereniging van Vrienden van De Hoge Veluwe is opgericht op 9 oktober 1948 en is inmiddels dus meer dan zestig jaar oud. De Vereniging ondersteunt het Park actief met vrijwilligerswerk, advies en het financieren van kleinschalige projecten. De vereniging telt zo'n 2.000 vrienden, waarvan ruim 300 als vrijwilliger werkzaam zijn in het Park. De vereniging telt nu 7 werkgroepen en geeft ieder kwartaal een verenigingsblad uit. Het bestuur vergadert als regel 5 keer per jaar, het hoogste orgaan van de vereniging komt jaarlijks in een Algemene Ledenvergadering (ALV) bijeen.

Jan Trapman RA

Voorzitter van de Vereniging van Vrienden van De Hoge Veluwe

Trapman: 'Ik ben als voorzitter van de Vereniging van Vrienden in aanvang erg druk geweest. Soms leek het wel een dagtaak! Eind 2009 is het nieuwe vrijwilligersbeleidsplan 2009-2015 door de directie en de Raad van Toezicht van het Park vastgesteld. Daarin zijn de uitgangspunten voor de samenwerking tussen de Vrienden en het Park vastgelegd. De plichten, de rechten, de verantwoordelijkheden. In 2010 hebben we gewerkt aan een cultuuromslag binnen de Vereniging. Er kwam een nieuw bestuur en nieuwe verenigingsstatuten. In 2011 hebben we een nieuwe redactie voor het verenigingsblad aangesteld. Ik verwacht dat in 2012 de samenwerkingsovereenkomst tussen de Vereniging en het Park en de individuele vrijwilligers-

verklaringen gereedkomen. Bij het aantreden van het nieuwe bestuur hebben we een goede taakverdeling afgesproken, daardoor heb ik het nu een stuk rustiger. Want al die veranderingen brachten het nodige werk met zich mee. Min of meer in het verlengde van mijn functie, ik ben registeraccountant. Het verenigingsrecht en de interpretatie daarvan, de omgang met het notariaat, het beoordelen van overeenkomsten, daar kon ik een rol in vervullen. Het voorzitterschap is misschien niet altijd even makkelijk, vrienden kunnen best kritisch zijn en ik maak soms veel uren, maar ik doe het graag. Vooral omdat ik het Park – en de natuur – een warm hart toedraag. We hebben een lange gemeenschappelijke geschiedenis. Ik kom al meer dan 40 jaar in het veld. Ik ben als dennenscheerder begonnen, heb onder meer gewerkt als natuurgids, als penningmeester voor de Vereniging van Vrienden

en ik heb een poos met mijn vrouw als beheerder van Jachthuis Sint Hubertus mogen optreden. Het is mooi om zo je bijdrage te kunnen leveren aan dit prachtige cultuurgood.

Mijn vrouw en ik komen vaak in Hoenderloo, waar we een vakantiehuis hebben. Het Park is als het ware onze achtertuin. En ja, je moet je achtertuin goed verzorgen!’

‘Grote affiniteit met het Park’

De werkgroep ICT van de Vereniging van Vrienden bestaat uit ongeveer zes personen. De groep bestaat uit bouwers, ontwerpers, programmeurs, een webredacteur en technische mensen. Ze houden zich bezig met het maken van dvd-producties over het Park en verzorgen de ledenadministratie en de website van de Vereniging van Vrienden. De werkgroep maakt zich sterk om de gegevens van de andere vrijwilligersgroepen – bijvoorbeeld de Floragroep en de Faunagroep – te integreren en te ontsluiten. Wim Wilhelm, oud-directeur van een softwarebedrijf, valt tijdelijk in als coördinator van de werkgroep, hij is daarnaast secretaris van de Vereniging van Vrienden.

Wim Wilhelm

Secretaris van de Vereniging van Vrienden van De Hoge Veluwe
Coördinator (ad interim) werkgroep ICT

Wilhelm: ‘Ik kan mijn expertise gebruiken om bijvoorbeeld mee te kijken bij de aanbesteding van

de automatiseringsprojecten van het Park. Als een second view. De ICT van het Park wordt gedaan door professionals, daar kunnen wij als vrijwilligers alleen bij ondersteunen. De verantwoordelijkheden zijn duidelijk afgebakend, de Vrienden

– vrijwilligers – zijn er om het Park te steunen, en doen dat op gerichte vragen van het Park. De verhouding tussen Vrienden en Park is een heel interessant aspect, ik vind het leuk om daar een bijdrage aan te leveren in mijn functie van secretaris van de Vrienden. Ik voel een grote affiniteit met De Hoge Veluwe. Ik kwam hier als kind met mijn ouders. Mijn schoonmoeder is hier geboren, dat was ooit de reden om in de – inmiddels opgeheven – geschiedeniswerkgroep van de Vrienden te stappen. Die affiniteit betreft niet alleen het landschap en de geschiedenis, maar ook de organisatie. Het is een echt bedrijf, dat in zelfstandigheid het gedachtegoed van het echtpaar Kröller-Müller in stand houdt. Dat vind ik een aantrekkelijke constructie. Het betekent ook dat het Park een grote verantwoordelijkheid heeft. Als werkgever, maar ook voor de bevolking van Nederland, om hier iets moois neer te zetten en in stand te houden. Het betekent ook, in relatie met de vrijwilligers van

de Vrienden, dat de inzichten en het beleid van het Park maatgevend zijn. De vrijwilligers maken niet de dienst uit, maar zijn dienstverlenend. Dat kan met soepelheid en nuance, maar de rollen zijn duidelijk. Dat kan zeker bij een club mensen – de Vrienden – die in de maatschappij vaak vooraanstaande posities hebben vervuld wel eens lastig zijn! In dat spel voel ik me thuis, ik vind het mooi om aan die taak inhoud te geven. Bestuurlijk, als secretaris van de Vrienden, en inhoudelijk in de werkgroep ICT.'

'Dennenscheren geeft een gevoel van vrijheid'

Met ongeveer 120 leden vormen de Dennenscheerders de grootste vrijwilligersgroep van de Vereniging van Vrienden van De Hoge Veluwe. In vier vaste groepen houden zij een dagdeel per week heide en zand open door vooral dennetjes weg te halen, te 'scheren'. Maar ook prunus en krent moeten letterlijk het veld ruimen. Door dat met de hand te doen hoeft er geen zware machinerie het veld in. Het vrijwilligerswerk in een prachtig gebied heeft ook een belangrijke sociale functie. Je leert elkaar kennen, deelt als Vrienden lief en leed. Ook de Bouwgroep en de organisatie van het Zomerkamp bestaat uit dennenscheerders. En 'uitgewerkte' 80+'ers kunnen wekelijks terecht bij de soepsessie in de Kemperberg. In de Tuingroep Jachthuis Sint Hubertus onderhouden 10 mensen de tuinen en de borders rondom het Jachthuis. Daar gaat de komende tijd nog veel meer op de schop. Krijno Horlings is coördinator van beide groepen. Wat doet hij als coördinator?

Krijno Horlings

Coördinator Dennenscheerders
Coördinator Tuingroep Jachthuis Sint Hubertus

Horlings: 'Zo min mogelijk op de voorgrond! De voorman van elke groep regelt de gang van zaken. De groepen werken liefst zelfstandig en willen geen strakke hiërarchie. Het mooie van het dennenscheren in de open ruimte en aan de bosrand is de vrijheid. Ik vind het belangrijk dat iedere groep dat gevoel van vrijheid en verbondenheid behoudt. Er is twee keer per jaar overleg met de voorlieden en het Park. We spreken af waar elke groep de komende tijd aan de slag gaat.'

Die plekken zijn geïnventariseerd en met het Park besproken. We stemmen ook met de Floragroep en de Faunagroep af of we rekening moeten houden met bijzondere plekken. Op de achtergrond zorg ik er onder meer voor dat gereedschappen betaald worden, dat we de afspraken uit de begroting nakomen en dat nieuwe kandidaat-scheerders gescreend worden. Dat is belangrijk voor het Park, want je bent als dennenscheerder zichtbaar in het veld en daarmee ook een ambassadeur van het Park. Ik zit zelf alweer negen jaar in een van de groepen. Het is mooi om te doen. Je bent buiten aan de slag met een leuke ploeg mensen, tussen de vogels in het open veld, én je maakt jezelf

nuttig. Het Park heeft een filosofie over het landschap, waar je met je handen een bijdrage aan kan leveren. Want dennen zijn mooi, maar als je ze hun gang laat gaan heb je geen Hoge Veluwe meer. Prunus en krent zijn ook mooi, maar het zijn

woekeraars die eigenlijk niet thuishoren in dit landschap. Je kunt best ijsberen gaan houden op de Hoge Veluwe, maar dan moeten het wel inheemse ijsberen zijn!

'Als ik door de poort rij, voel ik me thuis'

Jaap Norg

Coördinator Natuurgidsen

Jaap Norg komt uit de techniek. Zijn ervaring als leidinggevende komt hem goed van pas als coördinator van de 63 natuurgidsen van het Park. Als coördinator maakt hij het jaarprogramma, overlegt over het inroosteren en is het aanspreekpunt voor de 48 gidsen en de 15 gidsen in opleiding. Regelmatig zijn er groepsbijeenkomsten en wordt er met de gidsen en een staf lid van het Park overlegd over routes, thema's en inzetbaarheid.

Norg: 'Daarnaast draai ik natuurlijk gewoon mee. Ook ik moet mijn 20 wandelbeurten per jaar halen! Het vrijwilligerswerk kost me 100, 120 dagen per jaar, schat ik. Ik rij zo'n 8, 9.000 kilometer voor het Park. Waarom ik het doe? Ik ben een echte Veluenaar. Ik kwam hier al als kind. De Hoge Veluwe is een heel bijzonder gebied. De natuur, het landschap, maar ook de cultuurwaarde

is uniek. De gedachte erachter. En de omgang met de mensen is leuk en stimulerend. Met het publiek, en met de groep vrijwilligers. Daar zit van alles tussen, van alle niveaus en vaak ook best eigenwijs, maar dat maakt het alleen maar leuker. Dat vraagt om het nodige overzicht, dat houdt de geest scherp. Die contacten, daar doe ik het voor. Ook met de mensen van het Park, daar onderhoud ik een goede relatie mee. Ik heb in het verleden ook wel vrijwilligerswerk voor andere terreinbeheerders gedaan... Dat is een wereld van verschil. Dat was

strak georganiseerd, met weinig ruimte voor eigen initiatief. Dat is bij De Hoge Veluwe gelukkig anders. Er zijn hier natuurlijk ook regels, maar daar groei je in. En het zijn regels waar je zelf het

nut van inziet, dat scheelt enorm. De argumenten kloppen. Ja, als ik hier bij Hoenderloo door de toegangspoort rij, dan voel ik me thuis.'

'Dit werk heeft voor mij alleen plussen'

Ed Quax

Coördinator Bouw- en timmergroep

Quax: 'En het mooie is, je bedenkt het niet alleen, je kunt het óók nog eens maken. Met eigen hout, afkomstig uit het Park. Het project waar ik het meest trots op ben is toch wel observatiehut De Bosuil. Dat is ook het enige gebouw dat ik een naam heb gegeven. Daar hebben we met veel plezier aan gewerkt. Je krijgt zo'n vraag van het Park, via ons vaste contact, en dan ga je aan de slag met ontwerpen, tekenen, berekenen... Soms maak ik een maquette, zodat het Park goed kan visualise-

ren wat je bedoelt. Die samenwerking verloopt heel soepel. Met de verhouding 'opdrachtgever - uitvoerder' heb ik geen moeite. Ik ga er altijd van uit: we zijn hier te gast. We zijn er om de wensen van het Park uit te voeren. We hebben veel vrijheid in de aanpak en de uitvoer. Ik maak voor mezelf altijd een 'programma van eisen' voor ieder project. Dat wat we maken moet bouwkundig verantwoord zijn. De veiligheid van de bezoekers staat altijd voorop. Het is mooi om iets te kunnen maken dat de bezoekers de mogelijkheid geeft om meer van het Park te zien, dat is de aardigheid van dit werk. Zo'n observatiehut bijvoorbeeld, of de

'knuppelbruggen' door de natte heidegebieden waar we een poosje geleden mee bezig zijn geweest. We zorgen dat dergelijke voorzieningen ook voor rolstoelgebruikers geschikt zijn. Ja, in je normale werk zijn er altijd plussen en minnen, leuke en minder leuke dingen. Maar het werk dat

ik hier doe, voor mij persoonlijk heeft het alleen plussen. Ik werk met de natuur en in de natuur, met veel vrijheid, op een unieke plek. Wat wil je nog meer? Ik ga iedere week naar het Park, en dat doe ik iedere keer weer met plezier!

'Blij en tevreden bezoekers, dat is onze inzet'

Het is een vrijwilligersgroep die volgens coördinator Henny Rave bestaat uit 28 heel verschillende mensen. Maar ze hebben twee dingen gemeen: ze weten vreselijk veel van het Park en ze vinden het leuk om met mensen te werken. Er is nog een derde overeenkomst: een grote betrokkenheid bij het Park. Dat geldt zeker voor Henny Rave zelf. Vanaf het moment dat er in het Bezoekerscentrum met vrijwilligers werd gewerkt, januari 2005, was ze als vrijwilliger van de partij. Als coördinator is ze verantwoordelijk voor de inzet van vrijwilligers en onderhoudt ze contact met het Bezoekersmanagement van het Park. Henny was vroeger projectleider in de automatisering.

Henny Rave-Slot

Coördinator vrijwilligers Bezoekerscentrum

Rave: 'Ik heb nu officieel geen werk meer. Maar ik bèn me toch druk! Het geeft zo veel voldoening om hier te kunnen werken, ik ben er heel gelukkig mee. Ik heb altijd al een passie voor de natuur gehad, dat ik in het Park terecht kon was voor mij een schot in de roos. Hoe meer je er komt, hoe

meer je ervan gaat houden. Niet alleen van de natuur, maar ook van de cultuur, van de geschiedenis van de plek. Hoe meer ik erover weet, hoe meer bewondering ik ook voor de organisatie van het Park krijg. Voor de passie waarmee op eigen kracht een Park als dit in stand wordt gehouden. Voor de enorme betrokkenheid van de medewerkers. Het is mooi om daar onderdeel van te kunnen zijn. Om daaraan bij te dragen. Ik merk dat bij de

hele ploeg, iedereen vindt het ontzettend leuk om hier te werken. In het Bezoekerscentrum werk je als vrijwilliger twee keer per maand een halve dag. Dat is het minimum, de meeste mensen werken meer. We geven informatie aan de bezoekers en we behandelen de aanvragen voor de Beschermerskaarten.

Het is onze taak om te zorgen dat onze bezoekers een leuke dag beleven. Iedereen wil weer wat anders, je moet de mensen soms een beetje uitvragen naar wat ze willen, wat ze verwachten. En dan kan je ze leuke tips geven. De vrijwilligers krijgen allemaal een stevige opleiding. Je moet de bezoekers breed kunnen informeren, wat er allemaal te doen is, maar je moet ook antwoord kunnen geven op de gekste vragen.

Dan maakt iemand met een mobieltje een foto van een vlinder of een slang... Dat zoeken we uit, jazeker! Als het moet sturen we na ruggespraak met een specialist per mail nog een berichtje wat het was! Dat wordt enorm op prijs gesteld. Blij en tevreden bezoekers, dat is onze inzet.'

'Gezellig als het druk is in de Parkwinkel'

Riet Schmidt werkte tot voor kort in het basisonderwijs. Ze is nu coördinator van de vrijwilligersgroep Parkwinkel. Dat betekent dat ze de roosters maakt voor 24 vrijwilligers die meedraaien in de winkel en dat ze het aanspreekpunt is voor de betaalde kracht in de winkel. Daarnaast werkt ze ook gewoon mee, dat doet ze al zo'n 7 jaar.

Riet Schmidt

Coördinator vrijwilligers Parkwinkel

Schmidt: 'Ontzettend leuk werk om te doen. De contacten met de vrijwilligers, met de mensen van de organisatie, met het publiek: ik vind het allemaal even leuk! Ik ben echt verknocht aan het Park. Mijn man en ik komen er regelmatig, toch wel meerdere keren per maand, om uitgebreid te wandelen en te fietsen. Het is mooi als je dan ook een steentje kunt bijdragen aan het goed functioneren van de organisatie. Ik denk dat dat ook geldt voor de andere vrijwilligers in onze groep, de motivatie om het Park te ondersteunen is erg groot. Het is het mooist als het lekker druk is in de winkel, vooral als er veel kinderen zijn. Die zorgen voor spontaniteit en gezelligheid, dat

vrolijk de boel op! Ik volg de omzetcijfers van de winkel altijd met aandacht. Er zit al jaren een stijgende lijn in, die in 2011 wat afvlakte. We hopen dat dat snel weer aantrekt. Ik kreeg laatst in de winkel nog een compliment van iemand die het weten kon: dat de winkel er zo goed uitzag. Met een uitgebreid en aantrekkelijk assortiment, voor elk wat wils. Dat geef ik dan door aan de vaste medewerker van het Park, dat is erg leuk om te horen. De topper in de winkel? Nog steeds het Suske & Wiske-boek dat hier in het Park speelt. Deze blijft goed lopen!'

'Het best geïnventariseerde gebied van Nederland'

Jan Snoijink

Coördinator Faunawerkgroep

Hij was in zijn arbeidzame leven commercieel manager bij Sara Lee Corporation, het bedrijf achter handelsmerk Douwe Egberts. Maar de natuur was altijd al zijn hobby. Na zijn pensionering heeft Jan Snoijink van die hobby zijn 'werk' gemaakt. Hij is nu coördinator van de Faunawerkgroep. Vrijwilligerswerk dat hem ongeveer drie dagen per week bezighoudt. De 19 vrijwilligers van de groep leveren vaak zeer gedetailleerde informatie over de kleine diersoorten op De Hoge Veluwe.

Snoijink: 'Dat doen we in opdracht van het management van het Park. Op de eerste plaats om een praktische reden: voor de houtoogst. Het Park oogst per jaar zo'n 8, 9.000 kubieke meter hout in het terrein. Belangrijk voor de bosverjonging en belangrijk als inkomstenbron. Vóórdat de boswerker met zijn machines het veld ingaat wil het Park precies weten wat er in een bepaald perceel zit.

Dat inventariseren we, en dat wordt door een medewerker van het Park in een GIS-bestand gezet. Mierenkoepels, roofvogelhorsten, dassenburchten... Die plekken worden dan ontzien. Op de tweede plaats inventariseren we op vaste 'plots' in het hele Park het voorkomen van kleine diersoorten. Dat zijn vaak lang lopende inventarisaties. We hebben nu 19 leden in de groep, vaak allemaal met een eigen specialisme. Reptielen, amfibieën, libellen, insecten, vleermuizen, vlinders... Ik ben zelf een enthousiast vogelaar. Die inventarisaties verlopen

minutieus. Ik mag wel zeggen dat het Park de best geïnventariseerde 5.000 hectaren van het land zijn! Die gegevens zijn belangrijk voor het Park. Je kunt ermee aantonen hoe rijk het gebied is en wat het effect is van bepaalde beheeringrepen. Het zijn vaak beschermde of bedreigde soorten. We hebben bijvoorbeeld 27 van de 35 Nederlandse vlindersoorten in het Park. We hebben broedende tapuiten. In 2011 werd vastgesteld dat er bijna 100 nachtzwaluwen broeden, een spectaculaire groei in een paar jaar tijd. Heel bijzonder. Het kost erg veel tijd, maar het is prachtig om op deze manier een steentje bij te dragen aan dit unieke gebied. We doen dit allemaal met groot enthousiasme en veel betrokkenheid. Het is jammer dat veel van de schatten van het Park zo verborgen zijn. Het succes van de nachtzwaluw bijvoorbeeld, ik zou willen dat we het nachtelijke ratelen van die vogel aan het publiek zouden kunnen laten horen. Maar ja, ze gaan pas laat vliegen op jacht naar

insecten. Dan is het Park al gesloten. Nee, daar gaan we niet aan morrelen, het management van het Park gaat over het beleid, dat is heel duidelijk afgesproken. Er wordt goed naar ons geluisterd en dankbaar gebruikgemaakt van onze kennis, zeker, maar op beleidsterrein heeft het Park het laatste woord, en dat is ook terecht.'

'De output van de groep is belangrijk'

Niko Visser

Coördinator Florawerkgroep

De Florawerkgroep trekt op een vaste dag in de week met 'streeplijsten' het veld in. Ze inventariseren op verzoek van het Park de groeiplaatsen van de grofweg 600 plantensoorten die op De Hoge Veluwe voorkomen. Dat is een relatief groot aantal, door de grote verscheidenheid aan biotopen in het gebied. De Florawerkgroep telt 17 leden, waarvan er één gespecialiseerd is in paddenstoelen. Niko Visser is sinds tweeënhalf jaar lid, en sinds anderhalf jaar coördinator van de groep.

Visser: 'En dat is niet omdat ik in kennis uitsteek boven de rest, zeker niet. Ik vind het heel leuk om te opereren als schakel tussen het Park en de groep. Om als ambassadeur op te treden voor de belangen van de Floragroep. Je hebt als coördinator niet alleen te maken met het Park, maar ook met de belangen van de andere groepen. En die belangen kunnen soms anders liggen. Om een voorbeeld te noemen: bij de Deelense Was groeien orchideeën, maar er staan ook wilgen. Als Floragroep adviseren we die wilgen weg te halen. Maar de Faunagroep wil ze graag houden, voor de vogels in het gebied.'

Als coördinator probeer ik ook met de andere groepen de samenwerking optimaal te houden. Dat lukt ook goed, we kunnen goed samen afspraken maken. We dienen een gezamenlijk doel natuurlijk, het in stand houden van de unieke natuurwaarden van het Park. De beslissing wordt uiteindelijk door het Park genomen. Het werk dat de Floragroep doet is bij het nemen van die beslissing belangrijk. Onze inventarisaties en rapportages spelen een rol bij het beheer. We helpen bij het vaststellen van de effecten van begrazing, we kunnen aangeven welke plaatsen ontzien moeten worden bij afplagen en bij de houtoogst. Daar wordt zeker rekening mee gehouden. De Hoge Veluwe herbergt een aantal unieke plantensoorten, zoals de heidezegge en de kleine schorseneer, die soorten komen alleen

hier voor. Maar ook soorten als de klokjesgentiaan zijn belangrijk voor het Park, het Park kan daar in de communicatie zijn voordeel mee doen. Wij zorgen dat die gegevens bekend zijn, en dat ze ook

op het juiste niveau in de organisatie kunnen worden meegewogen bij het bepalen van het beleid. De output van de groep is belangrijk voor het Park, dat gevoel heb ik zeker!

‘Een prachtige plek om dingen over te vertellen’

Ze had een leidinggevende positie in het onderwijs. Na haar pensionering is Marry Woudenberg rondleidingen in Jachthuis Sint Hubertus gaan geven. Nu coördineert ze een groep van 58 rondleiders in Jachthuis Sint Hubertus. Ze fungeert als aanspreekpunt en bedenkt samen met het Park en de vrijwilligers speciale themarondleidingen door het huis en de omgeving. Daarnaast geeft ze minimaal twee keer per maand een rondleiding.

Marry Woudenberg-Hansma

Coördinator rondleiders Jachthuis Sint Hubertus

Woudenberg: ‘Als coördinator ben je de schakel tussen de rondleiders aan de ene kant en de leiding van het Park aan de andere kant. Dat vind ik een interessante positie die ik goed ken uit mijn vroegere werk. Het afstemmen van de ideeën en de wensen van de groep en de behoefte van het Park –daar de weg in vinden– dat maakt het werk aantrekkelijk. Je moet daarbij niet uit het oog verliezen dat hoe aardig de ideeën van de rondleiders

ook zijn, we primair werken ten dienste van het Park. Het Jachthuis, het is natuurlijk een prachtige plek om dingen over te vertellen, er komt zoveel samen. Architectuur, kunst, de geschiedenis van de familie en het Park... Ik loop regelmatig mee met een rondleiding om te evalueren en het is grappig om te zien dat iedere gids het weer anders doet, andere accenten legt en andere dingen vertelt. De basisinformatie is hetzelfde, maar die verschillende accenten zijn een deel van de charme. Je kunt als bezoeker dezelfde rondleiding meerdere keren volgen en toch nieuwe dingen leren. Ik leer zelf ook

nieuwe dingen door dit werk. Of eigenlijk: ik heb iets afgeleerd! Het is lastig om een zo grote en heterogene ploeg rondleiders – vaak gepensioneerden met veel verschillende achtergronden – als ‘groep’ te benaderen. Het is een groep van individuen. Dat vraagt om een andere instelling dan ik gewend was. Ik was gewend de verantwoordelijkheid onder begeleiding aan medewerkers te geven. Dat moet

ik nu op een wat ‘lossere’ manier doen. Dat draagt ook bij aan het enthousiasme van de mensen. De rondleidingen worden met ontzettend veel plezier gegeven. We hebben ook altijd veel meer aanmeldingen dan we mensen nodig hebben. We hebben laatst 13 nieuwe gidsen opgeleid. Daar hadden we zo’n 40 aanmeldingen voor!’

‘Samen kunnen we het korhoen tot een succes maken’

Het Nationale Park De Hoge Veluwe is bezig met een langlopend herintroductieproject van het korhoen. Op twee locaties in het Park worden fokgroepen van dit voor de Veluwe karakteristieke dier gehouden. Het fokken, grootbrengen en uitzetten van ‘eigen kweek’ korhoenders is een arbeidsintensieve klus, die zonder vrijwilligers niet kan worden gedaan. Er werken op dit moment zeven vrijwilligers aan het project. Parkmedewerker Hans Solleveld is naast zijn werk vrijwillig coördinator van de Korhoenderfokgroep.

Hans Solleveld

Coördinator Korhoenderfokgroep

Solleveld: ‘We zeggen wel eens tegen elkaar: je moet een beetje gestoord zijn om dit te doen! Er gaan enorm veel uren in zitten, zeker als er kuikens zijn. Ik ben er een beetje ingerold. Eerst ga je meehelpen met het bouwen van de kooien, dan ga je

een keer helpen met groen knippen of met voeren en voor je het weet ben je er iedere dag mee bezig. Je wordt er steeds professioneler in, je gaat erover lezen, dingen uitkammen... Het is ‘learning by doing’. Niet zoiets als het houden van kippen. Je kweekt dieren op die het zelf in het veld moeten rooien. En je werkt met levende have, daar moet je goed voor zijn. Je hebt de verantwoordelijkheid

om er goed voor te zorgen. Dan is het geen bezwaar om dat een keer 's avonds te doen, of in het weekend. Het is ook leuk om te doen, zeker als je succesjes boekt. We hebben tegenvallers gehad, maar de laatste jaren gaat het steeds beter. Er is licht aan de horizon. We hebben in de loop van de tijd per keer toch tientallen vogels uit kunnen zetten. En we krijgen meldingen terug dat ze in het veld worden waargenomen. In het Park, maar ook bij de burens.

En daar gaat het om! Ik heb er persoonlijk nog steeds een goed gevoel bij, ik heb het idee dat het korhoen het gaat redden op de Veluwe. Je moet daarbij breder kijken dan alleen naar het Park, een herintroductie als dit kan alleen slagen als die breed gedragen wordt, als je de samenwerking zoekt met andere terreinbeheerders. Dat doen we in een begeleidingscommissie rond de herintroductie. Samen kunnen we dit project tot een succes maken!

‘We doen dit al jaren met veel plezier’

Het Nationale Park De Hoge Veluwe heeft vier fietsenreparateurs in vaste dienst. Die worden in de drukke zomermaanden in de weekenden bijgestaan door vier vrijwilligers van de ANWB. Dat zijn ‘mentoren’ van het Ledenhulpkorps van de ANWB, een selecte groep van zo’n 250 vaste vrijwilligers van de bond. Jan van der Toorn, een betaalde kracht bij de ANWB, coördineert de inzet van de mentoren en verzorgt het contact met het Park.

Jan van der Toorn

Coördinator ANWB-vrijwilligers

Van der Toorn: ‘De ANWB heeft een lange traditie met het Park. Het is begonnen in 1975. De bond schonk De Hoge Veluwe toen bij het 40-jarig jubileum 40 Witte Fietsen. Maar ja, schenken verplicht, je kunt geen fietsen geven zonder er een fietsenmaker bij te doen hè? Zo is het idee opgekomen om in de zomermaanden bij te springen in de werkplaats waar de fietsen worden onderhouden. Als vriendendienst, als goed doel. Dat zijn we al die jaren met veel plezier blijven doen. Het is voor de mentoren van het Ledenkorps deels ook een uitje, het is immers een prachtig park! In ruil voor hun inzet – twee dagen werk – mogen ze gratis overnachten op de natuurcamping van De Hoge

Veluwe. Er is altijd veel animo voor. In februari doe ik meestal de oproep om mee te doen de deur uit, daar reageren toch al snel 80 mensen op. Ze werken mee van half maart tot eind oktober. Ik zorg dat er een dekkend rooster is, en stem af met de mensen van het Park en de jongens van de werkplaats. Daar kom ik graag, dat is wel mijn favoriete plek in het Park. Ik ben een echt mensen-mens!’

'Het geeft een kick als alles goed is gegaan'

Het is een evenement dat inmiddels stevig op de hardloopagenda staat: de Hoge Veluwe Loop. Op een zondag in oktober stroomt het Park vol met zo'n 2.700 hardlopers en een veelvoud aan kijkers en aanhang. Om dat allemaal in goede banen te leiden worden zo'n 250 vrijwilligers ingezet. Er is een stuurgroep van 12 personen een jaar bezig met de voorbereidingen van de loop. Voorzitter van die stuurgroep én coördinator van de vrijwilligers is Gerard van Voorst. Hij doet dat ook als vrijwilliger, naast zijn baan als controller bij het Park.

Gerard van Voorst

Coördinator vrijwilligersgroep Hoge Veluwe Loop

Van Voorst: 'Een prachtig evenement, hartstikke leuk om te doen. Ik hou van organiseren. Ik werk graag met mensen en vóór mensen. Ik denk dat het naast mijn baan ongeveer 100 uur aan werk vraagt. Vergaderen, contacten onderhouden, de opbouw, de dag zelf, afbreken... Ik doe dat graag. De stuurgroep komt gedurende het jaar zo'n vijf, zes keer bij elkaar.

Er moet voor zo'n evenement ontzettend veel geregeld worden, van het uitzetten van het parcours, de afhandeling van de inschrijving tot het parkeren en de veiligheid op de dag zelf. Je leert er veel van. Ik slurp enorm veel knowhow op tijdens de voorbereidingen. We werken met vrijwilligers van scholen en opleidingen uit de regio, van de scouting, studenten... Veel jonge mensen. Het is onmogelijk om een groot evenement als dit zonder vrijwilligers te realiseren.

Reken maar even mee: 250 vrijwilligers, als je die

10 uur in touw laat zijn op een uurloon van 20 euro dan zit je al op 50.000 euro. Dat is onmogelijk op te brengen. Vrijwilligerswerk is daarom een absolute noodzaak. Voor sommige scholen is het ook een opleidingsmogelijkheid. Studenten van het ROC A12 van de opleiding Orde & Veiligheid treden bijvoorbeeld op als verkeersregelaar. En dat is hard nodig met zo'n 2.000 auto's die buiten het Park geparkeerd moeten worden.

Eigenlijk zou ik op de dag zelf niets moeten doen. Proberen te genieten van het evenement. Maar ja, in de praktijk is dat nooit het geval. Er is altijd wel iets te regelen of te improviseren. Op de dag zelf sta ik om 6 uur op en ben ik om 9 uur in de avond weer thuis. Maar het is schitterend om te doen. Het geeft een kick als het is afgelopen en alles is goed gegaan!'

Bezoekersaantallen

Het Nationale Park De Hoge Veluwe werd in 2011 bezocht door 525.631 betalende bezoekers. Een stijging ten opzichte van 2010, toen 505.667 mensen het Park bezochten. In 2009 kwam het bezoekersaantal uit op 518.580, in 2008 op 501.055. Voor alle jaren geldt dat het aantal bezoekers net iets hoger uitviel dan de verwachting van 500.000 per jaar. Het Kröller-Müller Museum telde in 2011 252.605 betalende bezoekers.

Er werden in 2011 14.586 Beschermerskaarten (jaarkaarten) voor het Park verkocht, ongeveer evenveel als in 2010. Het Bezoekerscentrum werd door 325.810 mensen bezocht, 178.793 mensen liepen door naar het Museonder. Jachthuis Sint Hubertus werd 28.265 keer bezocht. Op de natuurcamping van De Hoge Veluwe werd 13.716 keer overnacht.

Exploitatierkening (x 1.000 in euro's)

	2011	2010
	Werkelijk	Werkelijk
BATEN		
Entreegelden	4.123	3.822
Huren en pachten	419	468
Vergoeding KMM	211	209
Geldmiddelen	7	5
Arrangementen	38	53
Diverse baten	649	564
	5.447	5.121
LASTEN		
Personeelskosten	2.798	2.768
Diverse directe kosten	1.254	1.238
Arrangementen	19	18
Algemene kosten	415	399
Afschrijvingen	794	620
Nadelig resultaat Jachthuis Sint Hubertus	46	18
	5.326	5.061
EXPLOITATIERESULTAAT		
Bijzondere lasten	121	60
	50	50
RESULTAAT	71	10

Balans per 31 december (in euro's/voor bestemming van het resultaat)

	2011	2010
ACTIVA		
VASTE ACTIVA		
Materiële vaste activa	10.180.674	9.925.194
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	19.204	20.943
Vorderingen op korte termijn	1.562.397	1.263.761
Geldmiddelen	953.354	588.634
	<u>2.534.955</u>	<u>1.873.338</u>
TOTAAL ACTIVA	<u>12.715.629</u>	<u>11.798.532</u>
PASSIVA		
EIGEN VERMOGEN		
Algemene reserve	5.931.370	5.645.888
Onverdeeld resultaat	70.704	10.482
Reserve herwaardering	3.671.450	3.946.450
	<u>9.673.524</u>	<u>9.602.820</u>
VOORZIENINGEN	569.056	517.918
KORTE TERMIJN VERPLICHTINGEN EN OVERLOPENDE PASSIVA	2.473.049	1.677.794
TOTAAL PASSIVA	<u>12.715.629</u>	<u>11.798.532</u>

Het exploitatieresultaat bedraagt € 121.000. Na aftrek van bijzondere lasten ad € 50.000 is het eindresultaat € 71.000 positief. Er is door Ernst & Young Accountants LLP een goedkeurende verklaring van de onafhankelijke accountant afgegeven.

Ten opzichte van 2010 is het voordelig exploitatieresultaat toegenomen met € 61.000, van € 60.000 tot € 121.000. Deze toename is met name ontstaan door:

	€
- meer entreegelden vanwege een toename van de entreprijs (€ 149.000) en meer bezoekers (€ 152.000)	301.000
- minder opbrengst van huren en pachten door verlaging van de vergoeding voor de jacht	- 49.000
- een toename van de diverse baten, met name door een toename van de natuurbeheersubsidie, huurfietsen, resultaat Stichting Faciliteiten versus een lagere opbrengst natuurbeheer, giften en lagere overige diverse baten	85.000
- een toename van de personeelskosten	- 30.000
- een toename van de diverse directe kosten	- 16.000
- een toename van de algemene kosten	- 16.000
- een toename van de afschrijvingen door investeringen	- 174.000
- een toename van het nadelig resultaat Jachthuis Sint Hubertus	- 28.000
- overig per saldo	- 12.000
	61.000

Management Team

S.E. baron van Voorst tot Voorst

(directeur/bestuurder)

H. Beukhof

(hoofd Stafdiensten/adjunct-directeur)

ing. J.R.K. Leidekker *(hoofd Bedrijfsvoering)*

mevrouw M.M. Kokke MBA

(hoofd Bezoekersmanagement)

Raad van Toezicht

F.H. Schreve *(voorzitter)*

mr. H.D. Tjeenk Willink *(vicevoorzitter)*

Generaal bd. D.L. Berlijn

mevrouw drs. A.M. Fentener van Vlissingen

mr. C.J.A. van Lede

prof.dr.ir. Th. Spek

Raad van Advies

prof.dr. L.P. Louwe Kooijmans *(voorzitter)*

drs. C. Buijink

C.G. Cornielje

drs. H.A. Doek

drs. O.O. Gorter

mr. G.J. de Graaf

drs. A.P.J.M. van Hooff

ir. C.M. Jaski

C. van der Knaap

prof. dr. M.J.J.A.A. Korthals

mevrouw P.C. Krikke

drs. W.J. Kuijken

dr. ir. J.H. Kuper

mevrouw drs. K.H. Ollongren

mr. S.A. Reinink

dr. E.J. van Straaten

J.G. Trapman RA

mr. H.E.M. Vrolijk

Adviescommissie Natuurbeheer

prof. dr.G.J. Borger *(voorzitter)*

dr. ir. R.J. Bijlsma

dr. ir. J. Bokdam

dr. G.W.T.A. Groot Bruinderink

J.H.M. Snoijink

N. Visser

W.M.J. de Wit

- Uitgave: Stichting Het Nationale Park De Hoge Veluwe
www.hogeveluwe.nl
receptie@hogeveluwe.nl
Apeldoornseweg 250
7351 TA Hoenderloo
- Tekst: Richard Derks, Arnhem; www.hetverreosten.nl
- Fotografie: Het Nationale Park De Hoge Veluwe, o.a. Nel Appelmelk, Hans Drijer, Janny Gommans, Marten Idema, Mark Leeflang, Pim Leutholff, Robbert Maas, Henk Ruseler en Wim Weenink.
- Vormgeving: Maarten Blankenberg bno, Hemmen; www.blankenbergdesign.nl
- Drukwerk: Drukkerij Dijkgraaf - Rijisdorp B.V. (Apeldoorn), www.dijkgraaf.nl

www.hogeveluwe.nl

